

HAVENS RIKEDOMAR – EN ÄNDLIG RESURS

I denna skrift ges en kort översikt över hur diskussionerna förs om jordens fiskeripolitik. Som en bakgrund berörs inledningsvis orsakerna till det faktiska läget på fiskefronten. Därefter behandlas olika staters- och organisationers perspektiv i frågan. Syftet med denna skrift är att du som läsare ska få en god grund för de fortsatta förhandlingarna. Därefter är det upp till dig själv att förbereda dig mer.

Bakgrund

Haven kan förse oss med det mesta av livets nödtröft, som livsmedel, råvaror och energi och t.o.m. dricksvatten genom avsaltning. Den viktigaste födan vi hämtar ur havet är fisk. I färsk

fisk finns i koncentrerad form det mesta av det vi dagligen behöver – proteiner, fetter, kolhydrater, vitaminer och små mängder av vissa mineral. Från 1950-talet och framåt ökade världens samlade fiskfångst med ungefär fem procent om året, från 20 miljoner ton/år till 65 miljoner ton/år vid 1970-talets

början. Flera länder införde då nationella fiskezoner utanför sina egna gränser. År 1974 räknas som det sista året med fritt fiske i världshaven.

Mer än 70 procent av jordens yta täcks av vatten. Ungefär 80 procent av jordens alla levande varelser finns i världshaven. Som vi har upptäckt är emellertid vare sig haven eller det liv som finns där oändliga resurser. I hela världen oroas man av minskade fångster och försämrade marina miljöer.

ÖVERFISKE – ETT GLOBALT PROBLEM

I hela världen är läget kritiskt framförallt för stora rovfiskar. Människan har konsekvent fiskat ut det översta ledet i den marina näringskedjan. Sedan 1900 har bestånden av torsk, kolja, flundra och tonfisk i Nordatlanten minskat med fem sjättedelar. Detta har inte bara lett till astronomiska torskpriser och helt utfiskade bestånd på sina ställen, utan också till en dramatiskt försämrade marin miljö. Problemen berör många delar av världen.

Sedan mellan tio och femton år tillbaka ligger det svenska torskbeståndet ständigt på gränsen till sin långsiktigt reproduktiva nivå, även om det förekommer årmässiga variationer. I Östersjön är den är torskbeståndet hårt drabbat av algblomning och syrebrist och även västkusten hotas av en ekologisk katastrof. Forskarna säger att lekbeståndet av torsk bör uppgå till minst 150.000 ton för en realistisk möjlighet till biologisk fortlevnad, men de ligger nu på 75.000 ton. Enligt havsfiskelaboratoriet i Lysekil på Sveriges västkust är torskbeståndet i Kattegatt nära en kollaps.

Det minskade fiskebeståndet är emellertid långt från ett svenskt problem. Enligt många forskare riskerar mer än 60 procent av bestånden i Atlanten att kollapsa. Utanför Kanadas östkust har det redan hänt. Där försvann torsken i början av 1990-talet och ett totalt torskfiskestopp infördes. Upp till 100.000 människor var sysselsatta inom torskindustrin och

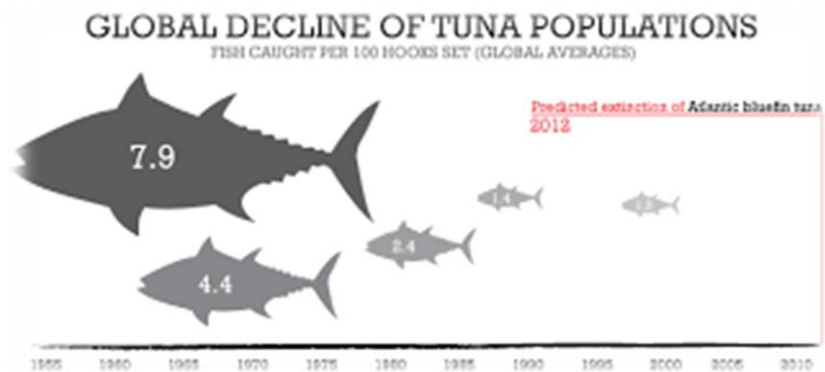
de förlorade alla sitt levebröd. Trots att snart två decennier nu har gått har fisken inte återhämtat sig, och frågan är om den – och jobben - någonsin kommer tillbaka

Det så kallade atlantiskandiska sillbeståndet kollapsade på 1960-talet, sillbeståndet utanför Peru försvann på 1970-talet och den kaliforniska sardinen gjorde det redan på 1940-talet. Av alla dessa kollapsade fiskebestånd har endast den nordatlantiska sillen återkommit.

De förr så fiskerika vattnen utanför Afrikas västkust håller också på att tömmas. Fiskmängden där har minskat med 80 procent på 25 år.

Detsamma gäller för

Asiens fiskevatten. Japanska fiskare berättar om de tonfiskar de fångade vid början av 1990-talet, som inte sällan var upp till 5 meter långa. Idag är tonfisken ytterst sällan över en meter.

VARFÖR HAR DET BLIVIT SÅ HÄR?

- **Svärdefinierade territorialgränser**

Det existerar inga tydliga nationsgränser på haven och det blir därför svårt att kontrollera vem som fiskar var. Ofta leder detta till att flera stater fiskar samtidigt utan att någon part har kontroll över hur mycket fisk som tillsammans fiskas upp. Argument som ofta används är "om inte vi fiskar upp vår tillåtna kvot så kommer någon annan att göra det".

- **Globala trender**

Kombinationen av befolkningsökning, urbanisering och ekonomisk tillväxt bidrar också till överfisket. Inte minst gäller detta för Asien, vars ekonomier vuxit kraftigt de

senaste trettio åren. En högre per capita-inkomst leder till högre krav på näringsriktig mat och exklusiva restauranger betalar bra för ovanliga fiskarter. Denna efterfrågan har också lett till än mer

destruktivt fiske som bland annat inbegriper cyanid för att bedöva fisken så att den kan presenteras för kunderna i levande skick. Även fiske som inbegriper fysiska ingrepp mot korallreven är vanligt.

- **Bristande kunskap**

I många områden i världen saknas det kunskap om hur läget ligger till med fisket. Frånvaron av en fungerande administration gör att det saknas statistik kring hur mycket fisk som faktiskt tas upp och inte sällan utsätts politiska beslutsfattare för press från den inflytelserika fiskerinäringen. På samma sätt saknar många fiskare kunskap om vilken långsiktig påverkan som destruktivt korallfiske kan ha.

- **Misriktat statligt understöd.**

Många regeringar i världen betalar ut stora summor i understöd till fiskerinäringen, vars lobbyverksamhet inte ska underskattas. På det här sättet snarare understöder regeringarna överfisket än motsatsen. Ett annat problem är att politikerna inte vill riskera negativa socio-ekonomiska reaktioner i fiskarsamhällena.

- **Bristande möjligheter att påverka**

Fiskekvoter, skyddsområden och rovfiske är svårt att efterfölja för vilken regering som helst, men särskilt för fattiga länder. Omfattande korruption gör inte saken bättre. Bristen på kraft att sätta bakom lagstiftningen i fattiga länder leder snarare till att fler fiskefartyg söker sig till dessa vatten. Miljöhänsyn står inte högt på agendan.

- **Fattigdom**

Fattigdomen är en grundläggande orsak till, och ibland en konsekvens av, överfisket. I många fall är det just bristen på alternativ som gör att fiskarna fortsätter i branschen.

NÅGRA LÖSNINGAR ATT DISKUTERA I FN

Världssamfundet har enorma

utmaningar framför sig om man ska

lyckas vända utvecklingen med det

ohållbara överfisket. Det gäller att

minska det felriktade ekonomiska

stödet till världens fiskeflottor och på

sikt även minska dessa. Vidare måste

man stärka de institutioner som hanterar fiskefrågor på nationell basis, för att på

detta sätt tydligare sätta gränser för olika nationella fiskekvoter. Även de enskilda

fiskarnas utbildning måste skärpas så att ett hållbart fiske bedrivs.

Andra lösningar kan vara att begränsa fiskekvoterna, eller i vissa fall förbjuda fiske för vissa perioder och gällande vissa arter. Detta förutsätter dock att de människor som på så vis friställs från fiskerinäringen erbjuds andra försörjningsmöjligheter.

Slutligen kan man välja att avsätta särskilda områden som marina "naturresevat", där allt fiske förbjuds permanent. De försök som gjorts i denna riktning har varit framgångsrika, även om den ekonomiska kostnaden varit omfattande.

AVSLUTNINGSVIS

Enligt beräkningar skulle haven för närvarande kunna ge majoriteten av jordens befolkning en knapp men ändå tillräcklig ranson av livsviktiga näringsämnen, främst proteiner. Det är huvudsakligen proteinbrist som skapar världssvälten. Barn som inte får tillräckligt med protein blir hämmade i växten och deras hjärnor och nerver utvecklas inte på ett optimalt sätt. De blir slöa och i svårare fall apatiska. Skadorna som drabbar nervsystemet går inte att bota. Därför växer barn i svältdrabbade områden upp med handikapp redan från början.

Idag är var femte människa på jorden beroende av havets proteiner för att kunna överleva. Tyvärr fördelas fångsterna orättvist och på ett oekonomiskt sätt. Det är inte till den fattiga delen av världen som fångsterna

går. Av havets fångster används ca en fjärdedel som djurföda till kycklingar, grisar, nötkreatur och som foder i fiskodlingar. Större delen av denna animalieproduktion sker inom industriländerna, som också konsumerar nästan allt kött. På så sätt kommer väldigt lite av havets fångster u-ländernas människor till del.

LÄNKAR

www.asiasociety.org/averting-chinas-fishing-wars

www.balticsea2020.org/alla-projekt/rovfiske

www.ec.europa.eu/fisheries/reform/index_sv.html

www.fao.org/fisheries/en/

www.future-agriculture.org/publications/research

www.mit.edu/mitir/2007/spring/fisheries.html

www.nepad.org/system/files

www.nmfs.noaa.gov/op/pds

www.oceana.org

www.un.org/depts/

